

Polymorfismus DNA

Magdaléna Gajdulová

Tatiana Gajdošová

Petra Galgonková

Definice polymorfismu

- **Jedná se o molekulární projev variací v genomu**
- **Z části DNA kódující proteiny (5% celkového genomu DNA) je počet polymorfních míst 1 na 2500 párů bází**
- **Ze zbývajících 95% DNA tvoří polymorfní místa 1 z 1000 párů bází**

- **ak je niektorá alela tak častá, že sa nachádza na viac než 1% chromozómov v celej populácii, hovoríme o polymorfizme**
- **alely s frekvenciou nižšou než 1% nazývame vzácne varianty**
- **Odchýlky sekvencie DNA nachádzajúce sa v kódujúcich sekvenciách génov spôsobujú tvorbu odlišných variant proteínov-rozdielne fenotypy**

-
- **štúdium odchýliek proteínov namiesto štúdia sekvencií DNA, ktoré ich kódujú, má praktický význam, pretože za odlišné fenotypy je nakoniec vždy zodpovedný proteínový produkt polymorfnej alely, nie zmena sekvencie samotnej DNA**
  - **rozdíly medzi jednotlivými druhmi polymorfizmu spočívajú pouze ve frekvenciách jednotlivých alel, poloze polymorfizmu v genu a jejich případných patologických následcích**

Polymorfismus délky restrikčních fragmentů (RFLP)

- **angl.- restriction fragment length polymorphism**
- **Vznik restrikčních fragmentů působením restrikčních enzymů v místech štěpení**
- **příčiny vzniku RFLP- změna jednotlivých nukleotidů, delece, inserce DNA- dojde ke změně délky fragmentu,**

- **změny v sekvenci geonomové DNA mohou vést ke vzniku nebo zániku určitého štěpného místa - dojde ke změně délky jednoho nebo více fragmentů**
- **každý člověk má různé rozmístění míst štěpení restriktivními enzymy**
- **odlišnosti v restriktivních místech dané variabilitou DNA a detekovatelné Southernovým přenosem = RFLP**

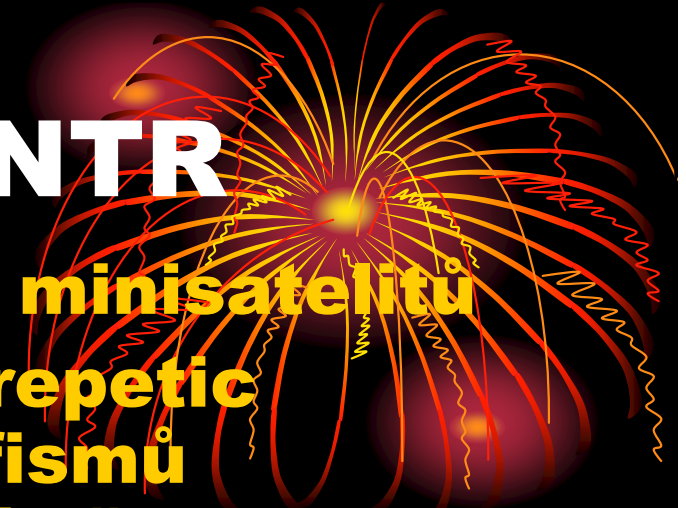
Jednonukleotidový polymorfismus (SNP)

- **Angl.- single nucleotid polymorphism**
- **způsobené změnou v místě štěpení určitým enzymem (restrikční endonukleáza)**
- **rozložené rovnoměrně podél celého genomu- užitečné pro tvorbu genetických map**
- **Většinou pouze dvě alely odpovídající dvěma bázím na určité pozici**

Polymorfismus VNTR

- **Polymorfismus mikrosatelitů a minisatelitů**
- **variabilní počet tandemových repetic (VNTR): zvláštní třída polymorfismů způsobena tandemovou inzercí několika kopií sekvence DNA o délce 10 až 100 párů bází (=minisatelite) do sekvence DNA mezi dvěma restrikčními místy**
- **charakterizována větším počtem alel, délka fragmentu obsahujícího minisatelit závisí na tom, kolik kopií minisatelitu je přítomno**
- **identická dvojčata mají totožný vzor, takže detekce VNTR polymorfismů je nazývána otisk DNA (DNA fingerprinting)**

Mikrosatelitové markery

- **Úseky DNA tvorené opakovaním jednotky s dĺžkou dvoch, troch alebo štyroch nukleotidov**
- **Počet opakovaní nukleotidových jednotiek obsiahnutých v mikrosatelite sa môže líšiť medzi dvoma homologickými chromozómami jednotlivca aj medzi jednotlivcami v populácii**
- **Mikrosatelit sa teda rovná *polymorfnému lokusu*, počty opakovaní tvoria alely tohto lokusu**

Základné vlastnosti

- **Vysoký počet alel (dĺžok opakovaní) - zvýšená pravdepodobnosť, že jedinec je v danom lokuse heterozygot**
- **Ich genotypovanie si nárzdíel od RFLP a VNTR nevyžaduje využitie metódy Southernovho prenosu**
- **V ľudskom genóme je popísané množstvo mikrosatelitových polymorfných lokusov, minimum oblastí genómu nemože byť mapované metódami genetickej vazby s využitím týchto markerov**

Heterozygotná výhoda

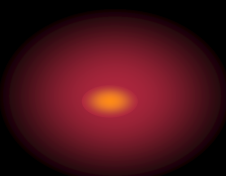
- **heterozygoti sú v selekčnej výhode oproti *obom* typom homozygotov**
- **epidemiologicky prípadom HV u človeka je kosáčikovitá (srpkovitá) anémia**
- **u homozygotov HbA/HbA je výskyt ochorenia v porovnaní s HbA/HbS heterozygotmi častejší v pomere 1,46:1**

- **Histokompatibilný komplex (HLA-komplex – Human Leucocyte Antigen – na chromozóme 6)**
- **HLA-proteíny - enormná alelická bohatosť HLA-génov**
- **Odolnosť voči infekciám stúpa so vzrastajúcou heterozygotnosťou**

Kryptický polymorfizmus

- **(kryptos - skrytý)**
  - **týka sa znakov : chromozomálna prestavba, rozdiely v elektroforetickej mobilite proteínov, rozdiely v nukleotidovej sekvencii DNA ...**
  - **krvné skupiny – špeciálny prípad polymorfizmu - na detekciu musí existovať antigénny rozdiel**
-

Relatívne riziko niektorých ochorení u jedincov s rozdielnymi krvnymi skupinami

Ochorenie	Krvná skupina A	Krvná skupina B
dvanástnikový vred	1,35	1,00
zhubná anémia	1,00	1,25
rakovina žalúdka	1,00	1,22
žalúdočný vred	1,17	1,00

Využitie polymorfizmu v lekárskej genetike

- **Prenatálna diagnostika**
- **Testovanie paternity**
- **Identifikácia pozostatkov obetí zločinu**
- **Tkanivová typizácia při orgánových transplantáciách**
- **Porovnávanie DNA podozrivého s DNA páchatel'a**

Těšilo nás!

